

JAMIYATDA EKOLOGIK SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISH

“Buxoro davlat Texnika Universiteti”

Sanoat ekologiyasi va gidrologiya kafedrası o’qituvchisi

Ilmiy rahbari: Akramova Parvina

“Buxoro davlat texnika universiteti”

Sanoat ekologiyasi va gidrologiya kafedrası talabasi

Jo’rayev Feruz Zavqiy o’g’li

[*jurayevferuz910@gmail.com*](mailto:jurayevferuz910@gmail.com)

Anotatsiya Maqolada jamiyatda ekologik savodxonlikni shakllantirish masalalarini o’rganishga bag’ishlangan. Tadqiqot doirasida ekologik savodxonlikni oshirish usullari ko’rib chiqiladi.

Natijalar shuni ko’rsatadiki, aholining ekologik savodxonligi va ekologik ongini oshirish uchun ta’lim tizimida ekologik ta’limni kuchaytirish, ommaviy joylarda ekologik mavzularni yoritish misol uchun maktab yoki universtetlarda eko stikerlarni joriy qilish. Xulosa qilib aytganda jamiyatda barqaror rivojlanishga erishish uchun ekologik savodxonlikni oshirish muhim ahamiyatga ega. Bu bilan biz kelajagimizni yaxshilashimiz va kelajak avlod uchun yaxshi muhit yaratib berishimiz mumkin.

Kalit so’zlar: Ekologiya, ekologik ta’lim, ekologik tarbiya, ekologik madaniyat, ekologik savodxonlik, atrof-muhit, tabiatni muhofaza qilish, barqaror rivojlanish, ekologik ong, tabiiy resurslar.

Kirish Hozirgi davrda inson va tabiat o’rtasidagi munosabatlar tobora murakkablashib bormoqda. Fan-texnika taraqqiyoti, ishlab chiqarishning kengayishi hamda tabiiy resurslardan oqilona foydalanmaslik natijasida atrof-muhitga salbiy ta’sir kuchaymoqda. Bu esa ekologik muammolarning ortib borishiga olib kelib, ularni bartaraf etishda ekologik ta’lim-tarbiya va ekologik savodxonlikni shakllantirishni muhim masalaga aylantirmoqda.

Ekologik ta'lim barqaror rivojlanishga erishishning asosiy shartlaridan biri bo'lib, u yosh avlodni tabiatga ongli munosabatda bo'lishga, atrof-muhitni asrashga va tabiiy boyliklardan oqilona foydalanishga o'rgatadi. Tabiatda barcha jonsiz va jonli unsurlar o'zaro bog'liq holda mavjud bo'lib, inson ham uning ajralmas qismi hisoblanadi. Shu sababli ekologik bilimlarni shakllantirish orqali insonning tabiatga nisbatan mas'uliyatini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ekologik ta'lim-tarbiya jarayoni uzluksiz bo'lib, u avvalo oilada boshlanadi va keyinchalik bog'cha, maktab, o'rta maxsus hamda oliy ta'lim muassasalarida davom ettiriladi. Bu jarayonda shaxsning ekologik ongini, madaniyatini va mas'uliyatini shakllantirish asosiy maqsad hisoblanadi. Ekologik madaniyat esa insonning umumiy madaniyatining tarkibiy qismi bo'lib, uning tabiatga nisbatan ongli, ehtiyotkor va mas'uliyatli munosabatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasida ekologik ta'limni rivojlantirish, aholining ekologik bilimni oshirish va ekologik madaniyatni shakllantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan ilgari surilgan barqaror rivojlanish ta'limi konsepsiyasi ekologik muammolarni hal etishda muhim o'rin tutadi.

Shunday qilib, ekologik ta'lim-tarbiya orqali jamiyatda ekologik savodxonlikni shakllantirish, inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash hamda kelajak avlod uchun sog'lom muhit yaratish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Mavzuning dolzarbligi ol Bugungi kunda insoniyat oldida turgan eng muhim muammolardan biri ekologik holatning yomonlashuvi va tabiat bilan jamiyat o'rtasidagi muvozanatning buzilishidir. Atmosfera, suv va tuproqning ifloslanishi, tabiiy resurslarning kamayishi hamda iqlim o'zgarishlari ekologik xavflarning keskin ortishiga sabab bo'lmoqda. Shu bois ekologik ta'lim-tarbiya va ekologik savodxonlikni shakllantirish masalasi bugungi kunning eng dolzarb ilmiy va amaliy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ekologik ta'lim-tarbiya o'sib kelayotgan yosh avlodni barqaror rivojlanish g'oyalariga tayyorlashda eng muhim omillardan biridir. U insonda tabiatni yaxlit

tizim sifatida tushunish, jonli va jonsiz tabiatning o‘zaro bog‘liqligini anglash hamda atrof-muhitga ongli munosabatni shakllantirishga xizmat qiladi. Ekologik bilimlar esa ekologik madaniyatning asosini tashkil etib, insonning tabiatga nisbatan mas’uliyatini kuchaytiradi.

Shuningdek, ekologik ta’limning mazmuni tabiatga qadriyat sifatida qarash, ekologik jarayonlarni tizimli tushunish, moddalar va energiya almashinuvi qonuniyatlarini anglash hamda antropotsentrik yondashuvdan biotsentrik yondashuvga o‘tish kabi muhim yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi. Bu esa insonni tabiat bilan uyg‘unlikda yashashga undaydi.

O‘zbekiston Respublikasida ekologik ta’limni rivojlantirish bo‘yicha qonuniy asoslar yaratilgan bo‘lsa-da, uni barcha ta’lim bosqichlarida uzluksiz va samarali joriy etish hali ham dolzarb masala bo‘lib qolmoqda. Ayniqsa, maktab, o‘rta maxsus va oliy ta’lim muassasalarida ekologik bilimlarni chuqur o‘qitish, ekologik tafakkurni shakllantirish bugungi zamon talabidir.

Bundan tashqari, Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan ilgari surilgan barqaror rivojlanish ta’limi konsepsiyasi ekologik muammolarni hal etishda muhim o‘rin tutadi. U ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik yo‘nalishlarning o‘zaro bog‘liqligini inobatga olgan holda, ekologik savodxonlikni global darajada shakllantirishni ko‘zda tutadi.

Shunday qilib, ekologik ta’lim-tarbiyani rivojlantirish, ekologik madaniyatni yuksaltirish va jamiyatda ekologik mas’uliyatni kuchaytirish bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biri bo‘lib, bu kelajak avlod uchun sog‘lom va barqaror ekologik muhit yaratishning asosiy omilidir.

Xulosa Xulosa qilib aytganda, ekologik ta’lim va tarbiya bugungi kunda jamiyatning barqaror rivojlanishini ta’minlovchi eng muhim yo‘nalishlardan biridir. O‘zbekiston Respublikasida qabul qilingan “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun hamda “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”da ekologik bilimlarni rivojlantirish va yosh avlodning ekologik madaniyatini shakllantirishga alohida e’tibor berilmoqda. Bu esa ekologik savodxonlikni oshirish jamiyatning dolzarb vazifalaridan biri ekanini ko‘rsatadi.

Ekologik ta'lim orqali inson tabiat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni anglaydi, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish zarurligini tushunadi. Ayniqsa, ekologik ong va ekologik madaniyatni shakllantirish oiladan boshlab ta'lim muassasalari va jamiyatning barcha qatlamlarida uzluksiz davom etishi lozim. Bu jarayon insonning ma'naviy va axloqiy tarbiyasi bilan ham chambarchas bog'liqdir.

Shuningdek, ekologik ta'limni rivojlantirish faqat nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, amaliy ko'nikmalarni shakllantirishni ham talab etadi. Barqaror rivojlanish ta'limi (BTT) g'oyalari asosida jamiyat a'zolarini ekologik muammolarni oldindan ko'ra olish va ularni hal etishga tayyorlash bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biridir.

Demak, ekologik ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, yosh avlodda ekologik mas'uliyatni kuchaytirish va tabiatga ongli munosabatni shakllantirish kelajak avlodlar uchun sog'lom va barqaror muhit yaratishning asosiy garovidir.

Foydalanilgan Adabiyotlar

Бабаев А.Г. Опустынивание можно предупредить и остановить // Проблемы освоения пустынь. Ашгабат.: ЫЛЫМ, 1991, №1, с. 3-8. Tursunov X. T. Ekologiya asoslari va tabiatni muhofaza qilish. "Saodat RIA", 1997.